

Koncepcja Smart Village
stworzona przez
Stowarzyszenie EUROJEDYNKA
dla

Gminy Miejskiej Kowary

AKTUALIZACJA

Kowary, maj 2025

Spis treści:

1. Smart Village w Krainie Ducha Gór.
2. Nasza społeczność - Kim są mieszkańcy którzy tworzyli koncepcje i jak wyglądał proces pracy nad strategią.
3. Najważniejsze informacje o naszej gminie.
4. Problemy i potencjały naszej miejscowości.
5. Analiza SWOT.
6. Projekty planowane do realizacji - nasza odpowiedź na problemy.
7. Plan włączenia społeczności w późniejszą realizację koncepcji.

1. Smart Village w Krainie Ducha Gór.

Smart Village (SV), czyli podejście inteligentnej wsi (i małych miast), nie polega na wdrożeniu rozwiązania uniwersalnego – oparta jest na potrzebach i potencjale danego obszaru. Ma ona bardzo istotne znaczenie dla rozwoju obszarów wiejskich, zarówno ze względu na nowe możliwości tworzenia miejsc pracy, jak i z punktu widzenia jakości życia na wsi i małych miejscowościach. Mianem smart villages określić można te miejscowości (społeczności lokalne), które wykorzystują technologie cyfrowe i innowacje na co dzień, poprawiając w ten sposób jakość życia, polepszając standard usług publicznych i lepiej wykorzystując zasoby lokalne. SV to stosunkowo nowe podejście w zakresie kształtowania polityki Unii Europejskiej. Ma ona bardzo istotne znaczenie dla rozwoju obszarów wiejskich, zarówno ze względu na nowe możliwości tworzenia miejsc pracy, jak i z punktu widzenia jakości życia na wsi. Już teraz na wielu obszarach wiejskich społeczności organizują się w poszukiwaniu innowacyjnych, inteligentnych rozwiązań lokalnych problemów. Zaplanowane działania mają na celu stworzenie możliwości zdobycia informacji o inicjatywach i społecznościach działających zgodnie z ideą Inteligentnych Wsi (*ang. Smart Villages*) w szczególności w Europie Środkowej.

Inteligentne Wsie stwarzają również nowe możliwości w zakresie np. poprawy mobilności, rozwoju przedsiębiorczości, korzystania z możliwości jakie daje np. biogospodarka i gospodarka o obiegu zamkniętym, zapewnienia wysokiej jakości edukacji i usług zdrowotnych lub zapobiegania wykluczeniu społecznemu.

Podejście SV nie polega na wdrożeniu rozwiązania uniwersalnego – oparta jest na potrzebach i potencjale danego obszaru. Społeczności lokalne organizują się w poszukiwaniu innowacyjnych oraz inteligentnych rozwiązań lokalnych problemów.

W Inteligentnych Wsiach kluczowe znaczenie mają ludzie. Istotni są mieszkańcy, którzy podejmują inicjatywę w celu znalezienia rozwiązań praktycznych, zarówno jeżeli chodzi o poważne wyzwania, którym muszą sprostać, jak i co ważne wykorzystywanie atrakcyjnych możliwości prowadzących do transformacji obszarów wiejskich i małych miast.

„Inteligentny” oznacza myślący nie tylko o samej wsi. Niektóre inicjatywy mają miejsce na poziomie wsi, lecz wiele z nich dotyczy okolicznych terenów wiejskich, małych miejscowości i powiązań z miastami. Społeczności lokalne organizują się w poszukiwaniu innowacyjnych, inteligentnych rozwiązań zdiagnozowanych problemów. W tym kontekście znaczenie „inteligentne” jest dużo szersze niż tylko technologie cyfrowe i obejmuje zakres zagadnień społecznych, ekonomicznych i innowacji środowiskowych.

Konkretne działania oddolne samych mieszkańców mają zapewnić, że obszary wiejskie, małe miasta będą atrakcyjne dla przyszłych pokoleń. Kreacja, rozwój i rozszerzenie usług powszechnych, dostarczanie infrastruktury i promocja przyjaznych dla klimatu rozwiązań, mają przyczynić się do rozwoju długoterminowej poprawy jakości życia na takich obszarach.

Kluczowe jest ujęcie w koncepcji Smart Village:

- działania z użyciem technologii cyfrowych i telekomunikacyjnych lub lepsze wykorzystanie wiedzy,
- działania dotyczące poszanowania środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu.

Mając na uwadze powyższe założenie rozpoczęliśmy partycypacyjny proces przygotowania Koncepcji Smart Village Gminy Miejskiej Kowary.

2. Nasza społeczność - kim są mieszkańcy którzy tworzyli koncepcje i jak wyglądał proces pracy nad strategią.

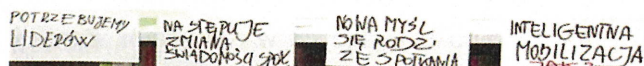
Koncepcja została opracowana w sposób partycypacyjny, tj. z aktywnym udziałem liderów lokalnych, Urzędu Miejskiego, organizacji pozarządowych, instytucji z miejscowości Kowary. Partycypacyjny charakter koncepcji miał na celu zapewnienie oddolnej specyfiki całości dokumentu oraz wypracowania pomysłów na projekty, które odpowiadają lokalnym problemom i potrzebom.

Pierwsze kroki prowadzące do wypracowania koncepcji i dyskusje nad zakresem obszarowym i merytorycznym odbyły się już w 2022 roku przy okazji tworzenia Lokalnej Strategii Rozwoju, Lokalnej Grupy Działania Partnerstwo Ducha Gór, co sprzyja wypracowaniu wstępnych pomysłów na inicjatywy wspieranie w ramach koncepcji SV. Poniżej tabela przedstawiająca wyniki prac tych warsztatów.

KOWARY

Komunikacja międzyludzka	Innowacje gospodarcze	Organizowanie wspólnych zajęć	Wspólne rozwiązywanie problemów	Kultura społeczna	Innowacyjna edukacja	Cyfryzacja na plus	Kultura online
Spoleczny portal kariery	Mobilna sieć zakupowa	Wspólne bieganie	Zachęcanie do wolontariatu	Kowarski savoir-vivre	Uświadomienie w zakresie energetyki	Dobry dostęp do internetu	Muzeum online
Pajęczyna informacji	Targ ekologicznych produktów	Nasze kąpiele w rzece	Wspólne sprzątanie okolicy	Kultura w kontaktach międzyludzkich	Uświadomienie w zakresie ochrony klimatu	Sąsiedzka pomoc w opanowaniu podstaw informatyki	Klub książki online (dla tych, którzy nie wychodzą z domu)
Pajęczyna informacji	Wspólne pozyskiwanie energii	Organizacja działań	Dotrzeć do osób potrzebujących pomocy	Protokół dyplomatyczny	Edukacyjna pomoc koleżeńska		Pomoc w wypożyczeniu książek
		Organizacja cyklicznych spotkań			Urządzamy ścieżki edukacyjne w naturze		
		Dzień sąsiada					
		Warsztaty wielopokoleniowe					

W celu zapewnienia oddolnego charakteru tworzonej koncepcji przeprowadzono w sumie 2 spotkania konsultacyjno-warsztatowe. Na bieżąco analizowano założenia koncepcji oraz określano cele. Informacja o spotkaniach udostępniana była na stronie Lokalnej Grupy Działania Partnerstwo Ducha Gór, lokalnych organizacji pozarządowych i instytucji oraz były również rozsyłane zaproszenia drogą mailową i sms. W sumie odbyły się dwa spotkania dla liderów lokalnych

i osób zainteresowanych tematyką Smart Village, w dniu 15 kwietnia 2024 r. roku, w którym uczestniczyło 17 osób oraz 13 maja 2024 r. w którym wzięło udział 17 osób.

Spotkania były prowadzone metodami warsztatowymi co zapewniło zaangażowanie, współpracę i wspólne wypracowywanie poszczególnych elementów koncepcji przez osoby uczestniczące. Podczas pierwszego spotkania poza przedstawieniem i zapoznaniem się z ogólnymi zasadami tworzenia koncepcji Smart Village, metodami warsztatowymi wypracowano analizę SWOT, czyli przeanalizowano mocne i słabe strony obszaru oraz szanse i zagrożenia.

Natomiast podczas drugiego spotkania omówiono potrzeby, problemy lokalne oraz zebrano i omówione pomysły na projekty, które są odpowiedzią na zdiagnozowane problemy lokalne oraz uwzględniają użycie technologii cyfrowych i telekomunikacyjnych oraz lepsze wykorzystanie wiedzy i korzyści dla lokalnej społeczności min. w zakresie poprawy jakości życia, podniesienia jakości usług lokalnych lub bezpieczeństwa, poszanowania środowiska i klimatu, problemów dotyczących niedoinwestowania, starzejącego się społeczeństwa, wyludnienia, niewystarczającej ilości miejsc pracy, przepaści cyfrowej.

Podsumowując, uczestnikami i uczestniczkami spotkań byli przede wszystkim przedstawiciele lokalnych organizacji pozarządowych, instytucji tj. Stowarzyszenie Eurojedyńka, Stowarzyszenie Miłośników Kowar, Zespół Szkół Ogólnokształcących w Kowarach, Zarząd Eksploatacji Zasobów Komunalnych, Szkoła Podstawowa nr 1, Urzędu Miasta Kowary, Szkoły Podstawowej nr 3, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Miejskiej Rady Seniorów oraz aktywni mieszkańcy.

3. Najważniejsze informacje o naszej gminie.

Podstawowe dane liczbowe dotyczące gminy Kowary:

- Powierzchnia gminy: 37,39 km².
- Liczba mieszkańców: 9 526 (stan na 2023 rok).
- Gęstość zaludnienia: 262 osoby na km².
- Podział administracyjny: Kowary to gmina miejska, niepodzielona na sołectwa. Poza centrum i śródmieściem oraz połączonymi z nim nieformalnymi częściami miasta zwanymi Kowarami Dolnymi, Średnimi i Górnymi, w mieście można wyróżnić dodatkowo kilka odrębnych, peryferyjnych „dzielnic”, będących kiedyś odrębnymi wsiami Są to: Wojków, Podgórze i Krzaczyzna. Częścią gminy Kowary jest także zabudowana Przełęcz Okraj.
- Budżet gminy: Na rok 2023 budżet gminy wynosił około 73 milionów złotych (dochody).

Gmina Miejska Kowary to malowniczo położona miejscowość w województwie dolnośląskim, znajdująca się w powiecie karkonoskim. Leży na południu Polski, w pobliżu granicy z Czechami, w otoczeniu Karkonoszy i Rudaw Janowickich. Gmina Miejska Kowary usytuowana jest w dolinie Jedlicy oraz na masywach górskich Karkonoszy i Rudaw Janowickich na poziomie 420-1266 m n.p.m. Najniżej położony punkt gminy znajduje się w Kowarach Dolnych w okolicy Pałacu „Ciszycy”. Najwyższym punktem należącym do Kowar jest szczyt karkonoskiej Góry Czoło. Ważnymi geograficznymi punktami są również dwie przełęcze: Przełęcz Kowarska (727 m n.p.m.), która rozdziela Rudawy Janowickie od wschodniej części Karkonoszy i Bramy Lubawskiej oraz leżąca na południowym wschodzie gminy Przełęcz Okraj (1046 m n.p.m.), która dzieli karkonoskie grzbiety – Kowarski Grzbiet i Grzbiet Lasocki. Odległość drogowa z centrum Kowar do przejścia granicznego z Republiką Czeską na Przełęczy Okraj wynosi ok. 12 km. Do granicy z Republiką Federalną Niemiec w Zgorzelcu z Kowar jest ok. 82 km, do stolicy województwa dolnośląskiego – Wrocławia ok. 118 km, do stolicy Republiki Czeskiej – Pragi 180 km, a do Warszawy ok. 480 km.

W mieście funkcjonują dwie szkoły podstawowe, jedna szkoła ponadpodstawowa oraz przedszkole, a także placówki kulturalne, takie jak Miejska Biblioteka Publiczna i Miejski Ośrodek Kultury.

Kowary mają bogatą historię, sięgającą XII. wieku, kiedy to miasto zasłynęło jako ważny ośrodek górnictwa. W szczególności znane były z wydobycia rud żelaza, a później uranu. Dziś miasto czerpie z tego dziedzictwa, oferując turystom m.in. trasy turystyczne po dawnych sztolniach.

Gmina Kowary jest znana z bogatej oferty turystycznej. Dzięki swojemu położeniu w Karkonoszach i Rudawach Janowickich, miasto jest atrakcyjnym miejscem dla miłośników górskich wędrówek i spacerów. Liczne szlaki turystyczne, zarówno piesze, jak i rowerowe, prowadzą przez malownicze krajobrazy Karkonoszy oraz Rudaw Janowickich. Przybywa w gminie także miejsc noclegowych i poszerza się baza gastronomiczna.

Wśród najważniejszych zabytków znajdują się tu zespoły pałacowo-parkowe Nowy Dwór i Ciszycy,

zabytkowe szpitale „Wysoka Łąka” i „Bukowiec”, późnogotycki kościół pw. Imienia Najświętszej Maryi Panny, dawny kompleks ewangelicki, klasycystyczny ratusz, liczne kamienice zbudowane w stylu rokokowym, klasycystycznym i secesyjnym oraz infrastruktura związana z dawnym górnictwem uranowym. Te historyczne obiekty przyciągają turystów i miłośników historii z całego kraju i zagranicy.

Kowary starają się przyciągać inwestorów i sprzyjać rozwojowi lokalnej gospodarki. Główne branże to przemysł, turystyka, usługi i mała produkcja. Miasto dba także o ochronę przyrody, realizując programy ekologiczne i dbając o zachowanie walorów przyrodniczych regionu. Około 30% powierzchni gminy stanowią lasy i tereny zielone. Część gminy znajduje się w granicach Karkonoskiego Parku Narodowego oraz jego otuliny, a także Rudawskiego Parku Krajobrazowego i jego otuliny.

Działalność gminy na rzecz ochrony przyrody polega na zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody: dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów; roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową, zwierząt prowadzących wędrowny tryb życia; siedlisk przyrodniczych; siedlisk zagrożonych wyginięciem, rzadkich i chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów; tworów przyrody żywej i nieożywionej oraz kopalnych szczątków roślin i zwierząt; krajobrazu; zieleni w mieście; zadrzewień. Celem prac w zakresie ochrony przyrody jest zachowanie wartości (trwałości i jakości) istniejących zasobów przyrodniczych, jak również obejmowanie ochroną nowych obiektów przy jednoczesnym racjonalnym gospodarowaniu tymi zasobami, a także zapewnienie powszechnego dostępu do obszarów cennych przyrodniczo w celu stworzenia przyjaznych warunków życia lokalnym mieszkańcom.

Podsumowując, Gmina Miejska Kowary to miejsce o wyjątkowych walorach przyrodniczych, kulturalnych i historycznych. Dzięki dobrze rozwiniętej infrastrukturze, bogatej ofercie turystycznej oraz dbałości o środowisko naturalne, Kowary są atrakcyjnym miejscem zarówno do życia dla mieszkańców, jak i odwiedzin przez turystów. Malownicze położenie w otoczeniu Karkonoszy i Rudaw Janowickich, bogata historia oraz liczne zabytki sprawiają, że miasto przyciąga turystów z całego kraju i zagranicy. Gospodarka oparta na turystyce, usługach i małej produkcji oraz strefa ekonomiczna przyciągają inwestorów, co sprzyja rozwojowi miasta.

4. Problemy i potencjały naszych miejscowości.

Destymulanty (problemy) rozwoju powinny posiadać trzy cechy:

- mieć charakter negatywny dla rozwoju;
- opisywać stan istniejący;
- powinny być istotne z punktu widzenia realizacji koncepcji, dlatego powinny być zidentyfikowane głównie w obszarach: technologii cyfrowych i telekomunikacyjnych lub wykorzystania wiedzy oraz działań dotyczących poszanowania środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu.

Problemy horyzontalne:

- Niewystarczający poziom integracji oraz zaangażowania społecznego na rzecz lokalnego rozwoju, tj. słaba integracja i komunikacja pomiędzy mieszkańcami, grupami społecznymi, niewystarczająca ilość miejsc do spędzania wolnego czasu (w szczególności dla dzieci i młodzieży);
- Niewystarczający dostęp do wysokiej jakości usług społecznych, tj. zbyt mała ilość połączeń oraz niedostosowanie komunikacji zbiorowej do potrzeb mieszkańców, mała ilość ścieżek pieszo-rowerowych, słaby dostęp do lekarzy specjalistów;
- Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura publiczna, w tym niewystarczająca ilość miejsc parkingowych, brak toalet publicznych.

Problemy w obszarze technologii i cyfryzacji:

- Niewystarczająca wiedza i umiejętności dotyczące wykorzystania nowoczesnych narzędzi cyfrowych na rzecz rozwoju lokalnego;
- Słabe wykorzystanie nowoczesnych narzędzi cyfrowych w działaniach na rzecz aktywizacji społecznej: niewystarczający monitoring miejsc publicznych, niewystarczający i nierównomierny dostęp do internetu.

Problemy w obszarze poszanowania środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu:

- Niska świadomość ekologiczna dotycząca konsekwencji zmian klimatu oraz możliwości ich lokalnego łagodzenia, m.in. niskie zaangażowanie mieszkańców w odnowę klimatu oraz przeciwdziałaniu zmianom klimatu, np. odpowiednia segregacja śmieci; oczyszczanie rowów melioracyjnych;
- Zbyt mała liczba instalacji odnawialnych źródeł energii na terenie gminy;
- Niewystarczający zakres działań z zakresu przeciwdziałania zmianom klimatu na poziomie lokalnym, np. zbyt mała ilość zbiorników retencyjnych.

Potencjał sprzyjający rozwojowi to te czynniki, które umożliwią realizację przyjętych projektów oraz zadań. Są to czynniki, które można wykorzystać w pobudzaniu własnego rozwoju. Należy do nich zaliczyć:

Rozwijanie istniejących i nowych inicjatyw społecznych. Stworzenie warunków do zwiększenia aktywności mieszkańców zarówno w zakresie inicjatyw własnych, jak i przedsięwzięć służących mieszkańcom, np. zwiększona liczba wydarzeń społeczno-kulturalnych.

Wykorzystanie położenia, walorów przyrodniczo – krajobrazowych i kulturowych gminy w promocji, tworzenie dodatkowych ofert oraz miejsc pracy i przyciąganie turystów do skorzystania z atrakcyjnej oferty.

Stymulowanie przedsiębiorczości w obszarze nowych technologii cyfrowych i telekomunikacyjnych lub wykorzystania wiedzy oraz działań dotyczących poszanowania środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu.

Zaangażowanie do współpracy na rzecz wdrożenia koncepcji Smart Village lokalnych instytucji publicznych (Urząd Gminy oraz instytucje samorządowe, w tym edukacyjne), organizacji społecznych, branżowych i zawodowych oraz lokalnych mieszkańców i liderów (w tym lokalnych artystów, wytwórców, etc.).

WIZJA - jak nasza gmina będzie wyglądała gdy Smart Village będzie z nami.

Kowary – aktywne społeczeństwo, dbające o środowisko naturalne, wspólnie działające na rzecz zrównoważonego rozwoju w oparciu o nowoczesną infrastrukturę oraz cyfrowe narzędzia. Miasto niezależne energetycznie.

5. Analiza SWOT

Analiza Silnych i Słabych stron naszych miejscowości oraz Szans i Zagrożeń.

MOCNE STRONY (to co stanowi atut, przewagę, zaletę)	SŁABE STRONY (to co stanowi słabość, barierę, wadę)
<ul style="list-style-type: none"> ● atrakcyjne położenie ● dobre miejsce do mieszkania w Kotlinie Jeleniogórskiej przez zrównoważony rozwój obszaru ● bogata tradycja i historia ● mocne zaangażowanie NGO (np. Eurojedynka, Stowarzyszenie Miłośników Kowar, kluby sportowe, Przyjazna Trójka, Fundacja Slow City, klub piwosza) ● bogata oferta kulturalna (zespoły muzyczne, orkiestra, teatr amatorski, lokalni twórcy) ● zrewitalizowany zbiornik retencyjny na potoku Bystra ● wielość atrakcji turystycznych ● infrastruktura sportowa (boiska, przyszkolne sale sportowe) ● aktywność sportowa mieszkańców (np. kolarstwo, wędkarstwo, miejski klub sportowy, karate itp.) ● Gazeta Kowarska – lokalny kwartalnik społeczno-kulturalny, Kurier Kowarski – lokalne wiadomości internetowe w formie wideo; Biuletyn Kowarski ● Dom Tradycji Miasta oraz tworzone Kowarskie Muzeum Rzemiosła ● zasoby wód podziemnych; inhalatorium kowarskie ● internetowa promocja – strona www i profil FB miasta, strona internetowa Zielone Kowary ● prywatne inicjatywy promocji miasta wśród mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> ● starzejące się społeczeństwo ● słaba oferta spędzania czasu wolnego dla młodzieży ● dostęp do narkotyków i dopalaczy (szczególnie wśród młodzieży) ● duża grupa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym ● niewydolność wychowawcza rodziców/rodzin ● niski poziom dochodów ekonomicznych mieszkańców ● nieposzanowanie własności wspólnej ● niska integracja sąsiedzka ● wielokulturowość ● wysokie koszty funkcjonowania infrastruktury miejskiej zasilanej energią ● ograniczony dostęp do danych z jednostek podległych oraz wewnątrz UM (np. weryfikacja osób płacących za śmieci) ● brak jednolitego systemu rozliczeń mieszkańca ● brak możliwości głosowania online w KBO ● niska świadomość ekologiczna oraz niski poziom wiedzy dotyczącej ochrony środowiska ● brak miejskiej sieci światłowodowej i inteligentnego monitoringu miejskiego ● „gwieździste” położenie miasta - brak połączeń komunikacyjnych uwzględniających komunikację rowerową, kolejową i autobusową ● niewystarczająca ilość miejsc do spędzania czasu wolnego dla mieszkańców ● brak miejsc wspólnej pracy (miejsca coworkingowe) ● ograniczone umiejętności “manualne” dzieci i młodzieży ● niewielka ilość form teleopieki dla mieszkańców ● brak alternatywnych form opieki (np. pomoc sąsiedzka) ● Kowary Górne, Podgórze - brak świetlicy socjoterapeutycznej, wyuczona bezradność wśród mieszkańców i brak wzorców dla dzieci i młodzieży innych niż rodzina; brak miejsca spotkań ● niskie kompetencje cyfrowe mieszkańców ● duża ilość pieców węglowych

SZANSE (to co stwarza szansę korzystnej zmiany)	ZAGROŻENIA (to co stwarza niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej)
<ul style="list-style-type: none"> ● wzrost liczby turystów ● możliwe do wykorzystania fundusze unijne ● rozwój komunikacji, mobilności ● moda na zdrowy styl życia, regionalne produkty, aktywność fizyczną ● przejrzyste i mądre prawo ● rozwój komunikacji lokalnej – perspektywa utworzenia połączenia kolejowego ● czyste powietrze ● utworzenie uzdrowiska Kowary Zdrój ● rozwój marki Kowary ● bliskość drogi S3 (węzeł Kamienna Góra Południe) 	<ul style="list-style-type: none"> ● patologia, powielanie wzorców ● ekspansja i presja inwestorów turystycznych ● starzejące się społeczeństwo ● duży spadek urodzeń ● “paraliż” komunikacyjny w związku z uruchomieniem drogi S3 ● problemy z wodą i zapewnienie wysokiej jakości sieci wodno-kanalizacyjnej ● wysoki koszt energii ● ubóstwo energetyczne (palenie czymkolwiek)

6. Projekty planowane do realizacji - nasza odpowiedź na problemy.

Zakres 1 – Aktywizowanie lokalnej społeczności

- 1.1. Organizowanie wspólnych zajęć dla mieszkańców (wspólne bieganie, kąpiele w rzece, dzień sąsiada, warsztaty międzypokoleniowe, zachęcanie do wolontariatu, wspólne sprzątanie okolicy, dotarcie do osób potrzebujących pomocy, budowanie partnerstw ulicznych).
- 1.2. Infrastruktura dla dzieci i młodzieży:
  - 1.2.1. Strefy aktywności dla dzieci młodszych i starszych np.: place zabaw, ścieżki edukacyjne, park linowy, park trampolin, sale zabaw, wodny plac zabaw, rekreacyjny tor przeszkód, ścieżka odkrywców.
  - 1.2.2. Strefy aktywności dla młodzieży np.: pumtrack, skatepark, workout, streetworkout, strefa dla młodzieży, strefa chilloutu, miejsce biwakowe.
- 1.3. Innowacyjna edukacja społeczeństwa w oparciu o narzędzia cyfrowe, np. e – learning.
- 1.4. Zapewnienie dobrego dostępu do internetu, sąsiedzkie wsparcie w opanowaniu podstaw informatyki.
- 1.5. Rozwój oferty kultury online - Muzeum online (digitalizacja zasobów), klub książki online (dla tych którzy nie mogą wyjść z domu pomoc w wypożyczaniu książek).
- 1.6. Wsparcie w codziennych czynnościach osób które na kwalifikują się do wsparcia MOPS (stworzenie aplikacji do obsługi wsparcia).
- 1.7. Program Kowary 60+ - zajęcia edukacyjne, wzmacnianie kompetencji, w tym informatycznych, cyfrowych seniorów.
- 1.8. Kowarski Kurier online - digitalizacja wcześniejszych wydań.

Zakres 1 - Aktywizowanie lokalnej społeczności				
Problem, który mamy do rozwiązania	Projekt do zrealizowania	Wykorzystane zasoby	Osoba/organizacja odpowiedzialna.	Obszar interwencji
	Co zrobimy?	Gdzie to zrobimy i czego do tego użyjemy?	Kto dopilnuje, że to będzie zrobione?	Której sfery dotyczy zadanie?
<p>Niewystarczający poziom integracji oraz zaangażowania społecznego na rzecz lokalnego rozwoju;</p> <p>Niewystarczający dostęp do wysokiej jakości usług społecznych;</p> <p>Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura publiczna;</p> <p>Niewystarczająca wiedza i umiejętności dotycząca wykorzystania nowoczesnych narzędzi cyfrowych na rzecz rozwoju lokalnego;</p> <p>Słabe wykorzystanie nowoczesnych narzędzi cyfrowych w działaniach na rzecz aktywizacji społecznej;</p>	<p>Organizowanie wspólnych zajęć dla mieszkańców (wspólne bieganie, kąpiele w rzece, dzień sąsiada, warsztaty międzypokoleniowe, zachęcanie do wolontariatu, wspólne sprzątanie okolicy, dotarcie do osób potrzebujących pomocy, budowanie partnerstw ulicznych).</p> <p>Infrastruktura dla dzieci i młodzieży:</p> <p>Strefy aktywności dla dzieci młodszych i starszych np.: place zabaw, ścieżki edukacyjne, park linowy, park trampolin, sale zabaw, wodny plac zabaw, rekreacyjny tor przeszkód, ścieżka odkrywców.</p> <p>Strefy aktywności dla młodzieży np.: pumptrack, skatepark, workout, streetworkout, strefa dla młodzieży, strefa chilloutu, miejsce biwakowe.</p> <p>Innowacyjna edukacja społeczeństwa w oparciu o narzędzia cyfrowe, np. e – learning.</p> <p>Zapewnienie dobrego dostępu do internetu, sąsiedzkie wsparcie w opanowaniu podstaw informatyki.</p> <p>Rozwój oferty kultury online - Muzeum online (digitalizacja zasobów), klub książki online (dla tych którzy nie mogą wyjść z domu pomoc w wypożyczaniu książek).</p> <p>Wsparcie w codziennych czynnościach osób które na kwalifikują się do wsparcia MOPS (stworzenie aplikacji do obsługi wsparcia).</p>	<p>Lokalne inicjatywy społeczne</p> <p>Lokalne podmioty publiczne, w tym edukacyjne i kulturalne</p> <p>Lokalni liderzy kompetencji cyfrowych i technologicznych</p>	<p>Urząd Miasta, Liderzy zaangażowani w przygotowanie koncepcji, organizacje pozarządowe</p>	<p>Obszar cyfrowy</p>

	<p>Program Kowary 60+ - zajęcia edukacyjne, wzmocnienie kompetencji, w tym informatycznych, cyfrowych seniorów.</p> <p>Kowarski Kurier online - digitalizacja wcześniejszych wydań.</p>			
--	---	--	--	--

Zakres 2 – Rozwój usług cyfrowych

- 2.1. Utworzenie banku usług online (sprzedam, pomogę, dowiozę, potrzebuję), banku czasu (wzajemna wymiana „czasu”, wiedzy i kompetencji), lokalna baza pracy (cyfrowa baza lokalnych ofert pracy).
- 2.2. Mobilna sieć zakupowa (organizacja grupowych zakupów, szczególnie dla potrzebujących).
- 2.3. Miejska Sieć Światłowodowa (instytucje publiczne), serwer miejski, centrum usług wspólnych.

Zakres 2 - Rozwój usług cyfrowych				
Problem, który mamy do rozwiązania	Projekt do zrealizowania Co zrobimy?	Wykorzystane zasoby Gdzie to zrobimy i czego do tego użyjemy?	Osoba/organizacja odpowiedzialna.	Obszar interwencji Której sfery dotyczy zadanie? Obszar cyfrowy
Niewystarczający poziom integracji oraz zaangażowania społecznego na rzecz lokalnego rozwoju;	Utworzenie banku usług online (sprzedam, pomogę, dowiozę, potrzebuję), banku czasu (wzajemna wymiana „czasu”, wiedzy i kompetencji), lokalna baza pracy (cyfrowa baza lokalnych ofert pracy).	Lokalne inicjatywy społeczne Lokalne podmioty publiczne, w tym zajmujące się infrastrukturą publiczną	Urząd Miasta, Liderzy zaangażowani w przygotowanie koncepcji, organizacje pozarządowe	Obszar cyfrowy
Niewystarczający dostęp do wysokiej jakości usług społecznych;	Mobilna sieć zakupowa (organizacja grupowych zakupów, szczególnie dla potrzebujących).	Lokalni liderzy kompetencji cyfrowych i technologicznych		
Niewystarczająca rozwinięta infrastruktura publiczna;	Miejska Sieć Światłowodowa (instytucje publiczne), serwer miejski, centrum usług wspólnych.			
Niewystarczająca wiedza i umiejętności dotyczące wykorzystania nowoczesnych narzędzi cyfrowych na rzecz rozwoju lokalnego;				
Słabe wykorzystanie nowoczesnych narzędzi cyfrowych w działaniach na rzecz aktywizacji społecznej;				

Zakres 3 – Cyfrowe wsparcie lokalnej infrastruktury

- 3.1. Stworzenie Park&Drive nad stawami oraz parking przy Orliku wraz z aplikacją do obsługi.
- 3.2. Stworzenie Inteligentnej Przestrzeni Miejskiej (przy drodze 367 i ul. Lipowej), m.in. ścieżki edukacyjne w naturze, cyfrowe tablice informacyjne.
- 3.3. Cyfrowy słup ogłoszeniowy przy Dworcu.
- 3.4. Utworzenie Centrum Edukacji i Zdrowia (Eurojedynka).
- 3.5. Utworzenie Centrum Opieki i Wczesnej Profilaktyki Zdrowotnej (w tym schronisko młodzieżowe, Klubokawiarnia dla młodzieży, miejsce spędzania czasu wolnego, oferta spędzania wolnego czasu dla młodzieży, profilaktyka zdrowia, łączenie pokoleń).
- 3.6. Inteligentne oświetlenie.
- 3.7. Inteligentny Ogród Warzywny przy szkole.

Zakres 3 - Cyfrowe wsparcie lokalnej infrastruktury				
Problem, który mamy do rozwiązania	Projekt do zrealizowania Co zrobimy?	Wykorzystane zasoby Gdzie to zrobimy i czego do tego użyjemy?	Osoba/organizacja odpowiedzialna. Kto dopilnuje, że to będzie zrobione?	Obszar interwencji Której sfery dotyczy zadanie?
<p>Niewystarczający poziom integracji oraz zaangażowania społecznego na rzecz lokalnego rozwoju;</p> <p>Niewystarczający dostęp do wysokiej jakości usług społecznych;</p> <p>Niewystarczająca rozwinięta infrastruktura publiczna;</p> <p>Niewystarczająca wiedza i umiejętności dotyczące wykorzystania nowoczesnych narzędzi cyfrowych na rzecz rozwoju lokalnego;</p> <p>Słabe wykorzystanie nowoczesnych narzędzi cyfrowych w działaniach na rzecz aktywizacji społecznej;</p>	<p>Stworzenie Park&Drive nad stawami oraz parking przy Orliku wraz z aplikacją do obsługi.</p> <p>Stworzenie Inteligentnej Przestrzni Miejskiej (przy drodze 367 i ul. Lipowej), m.in. ścieżki edukacyjne w naturze, cyfrowe tablice informacyjne.</p> <p>Cyfrowy słup ogłoszeniowy przy Dworcu.</p> <p>Utworzenie Centrum Edukacji i Zdrowia (Eurojedynka).</p> <p>Utworzenie Centrum Opieki i Wczesnej Profilaktyki Zdrowotnej (w tym schronisko młodzieżowe, Klubokawiarnia dla młodzieży, miejsce spędzania czasu wolnego, oferta spędzania wolnego czasu dla młodzieży, profilaktyka zdrowia, łączenie pokoleń).</p> <p>Inteligentne oświetlenie.</p> <p>Inteligentny Ogród Warzywny przy szkole.</p>	<p>Lokalne inicjatywy społeczne</p> <p>Lokalne podmioty publiczne, w tym zajmujące się infrastrukturą publiczną</p> <p>Lokalni liderzy kompetencji cyfrowych i technologicznych</p>	<p>Urząd Miasta, Liderzy zaangażowani w przygotowanie koncepcji, organizacje pozarządowe</p>	<p>Obszar cyfrowy</p>

Zakres 4 – Lokalne działania na rzecz ochrony klimatu

- 4.1. Wspólne pozyskiwanie energii (powołanie klastra energetycznego).
- 4.2. Działania z zakresu edukacji na rzecz inteligentnej energetyki, odnawialnych źródeł energii czy spółdzielni energetycznych.
- 4.3. Publiczne i indywidualne inwestycje w odnawialne źródła energii - mikroelektrownie, farma fotowoltaiczna (dachy, balkony, płoty).
- 4.4. Zbudowanie energetycznie samowystarczalnego miasta (produkcja energii słonecznej i sprzedaż; banki energii; produkcja zielonego wodoru).
- 4.5. Budowa elektrowni geotermalnej.

Zakres 4 - Lokalne działania na rzecz ochrony klimatu				
Problem, który mamy do rozwiązania	Projekt do zrealizowania Co zrobimy?	Wykorzystane zasoby Gdzie to zrobimy i czego do tego użyjemy?	Osoba/organizacja odpowiedzialna. Kto dopilnuje, że to będzie zrobione?	Obszar interwencji Której sfery dotyczy zadanie? Obszar poszanowania środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu
Niska świadomość ekologiczna dotycząca konsekwencji zmian klimatu oraz możliwości ich lokalnego łagodzenia; Zbyt mała liczba instalacji odnawialnych źródeł energii; Niewystarczający zakres działań z zakresu przeciwdziałania zmianom klimatu na poziomie lokalnym.	Wspólne pozyskiwanie energii (powołanie klastra energetycznego). Działania z zakresu edukacji na rzecz inteligentnej energetyki, odnawialnych źródeł energii czy spółdzielni energetycznych. Publiczne i indywidualne inwestycje w odnawialne źródła energii – mikroelektrownie wiatrowe i wodne, farma fotowoltaiczna (dachy, balkony, płoty). Zbudowanie energetycznie samowystarczalnego miasta (produkcja energii słonecznej i sprzedaż; banki energii; produkcja zielonego wodoru). Budowa elektrowni geotermalnej.	Lokalne inicjatywy społeczne Lokalne podmioty publiczne, w tym odpowiedzialne za infrastrukturę Wykorzystanie połączenia, walorów przyrodniczo – krajobrazowych i kulturowych Lokalni liderzy działań na rzecz klimatu	Urząd Miasta, Liderzy zaangażowani w przygotowanie koncepcji, organizacje pozarządowe	

Niniejsza koncepcja Smart Village bezpośrednio wpisuje się w założenia **Lokalne Strategii Rozwoju na lata 2023 – 2027 Lokalnej Grupy Działania Partnerstwo Ducha Gór**. Szczególnie w Cel 2 „Inkluzywne, inteligentne, innowacyjne wspólnoty odporne na niekorzystne zmiany społeczne i klimatyczne w Partnerstwie Ducha Gór” oraz w Przedsięwzięcie 2.2. „Współpraca i inteligentne rozwiązania, dostęp do usług”.

Zgodnie z diagnozą i oczekiwaniami lokalnej społeczności przedsięwzięcie zakłada współpracę lokalnej społeczności na rzecz rozwijania i wdrażania innowacyjnych rozwiązań, które przyczyniają się do zwiększenia efektywności, zrównoważonego rozwoju i poprawy jakości życia mieszkańców obszaru LGD. Przedsięwzięcie zakłada 2 granty, w tym 1 na opracowanie koncepcji Smart Village i 1 na „Wdrażanie i realizacja koncepcji SV”. Drugi z zaplanowanych grantów dedykowany jest wsparciu realizacji wypracowanych w koncepcji projektów/zadań.

Dodatkowo realizacja koncepcji Smart Village będzie miała również pozytywny wpływ na realizację pozostałych celów LSR, tj. C.1. „Zielona gospodarka i adaptacja do zmian klimatu w Partnerstwie Ducha Gór”, C.3. „Poprawa dobrostanu i młodzieży w Partnerstwie Ducha Gór i odporności na niekorzystne zmiany społeczne i klimatyczne” oraz zaplanowane w ramach nich przedsięwzięcia.

LSR jest całkowicie zgodna z celami PS WPR na lata 2023-27 oraz dokumentów/programów regionalnych takich jak:

- Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 (SRWD 2030),
- Program Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska 2021-2027 (FEDŚ 2021-2027),
- Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Aglomeracji Jeleniogórskiej na lata 2021-2029 (ZIT AJ 2021- 2029).

Wszystkie cele i przedsięwzięcia zaplanowane w ramach LSR są komplementarne, spójne, synergiczne z przedsięwzięciami i działaniami zaplanowanymi w ramach ww. programów/strategii regionalnych, które są zgodne z krajowymi dokumentami strategicznymi i krajowymi programami. Zatem występuje zgodność LSR, a co za tym idzie niniejszej koncepcji, również z dokumentami wyższego rzędu.

Projekty w ramach niniejszej koncepcji są komplementarne z celami Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030:

Cel 1. Efektywne wykorzystanie gospodarczego potencjału regionu: koncepcji zakłada się wzmocnienie przedsiębiorczości – w obszarze, zielonej gospodarki, w tym turystyki, rozwoju lokalnych rynków żywności wysokiej jakości, wzmacnianie ekoinnowacyjności.

Cel 2. Poprawa jakości i dostępności usług publicznych: w koncepcji zakłada się rozwój usług publicznych w oparciu o narzędzia cyfrowe oraz zwiększenie dostępności to energii wytwarzanej z odnawialnych źródeł energii.

Cel 3. Wzmocnienie regionalnego kapitału ludzkiego i społecznego: wykorzystanie narzędzi cyfrowych na rzecz kształtowania postaw obywatelskich, wspierania organizacji, zwiększenia roli sektora społecznego w realizacji usług społecznych, podejmowania działań na rzecz aktywności społeczności lokalnych i rozwoju lokalnego, wsparcia i promocji partnerstwa społecznego, wspierania działań na rzecz kształtowania postaw proekologicznych i prozdrowotnych.

Cel 4. Odpowiedzialne wykorzystanie zasobów i ochrony walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego: wspierania przedsiębiorczości w ekoinnowacji, edukacji ekologicznej w oparciu o zasoby lokalne; wspierania i udostępniania zintegrowanych działań służących ochronie dziedzictwa kulturowego i jego promocji; wsparcia projektów wykorzystujących w szerszym zakresie odnawialne źródła energii.

Zgodność koncepcji z **Programem Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska 2021-2027**: podnoszenie kompetencji cyfrowych społeczności; wzmocniania wzrostu i konkurencyjności przedsiębiorstw; wzmocniania ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej, zielonej infrastruktury; wzmocnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju; poprawa dostępu do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy; edukacja ekologiczna.

Zgodność koncepcji ze **Strategią Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Aglomeracji Jeleniogórskiej na lata 2021-2029**. Dostęp do usług i miejsc w zadbanej przestrzeni, zadbanie o zapewnienie opieki sąsiedzkiej wykorzystującej także technologie cyfrowe i oparte na propagowaniu koncepcji „wspólnoty troski”.

Koncepcja zgodna jest również z dokumentami strategicznymi na poziomie gminy, a szczególnie z **Programem Rozwoju Gminy Miejskiej Kowary na lata 2021 – 2030**. Zaplanowane projekty wpisują się szczególnie w założenia:

1. Cel strategiczny – Kowary liczącym się ośrodkiem gospodarczym, turystycznym i uzdrowiskowym.
  - Cel operacyjny 1.1. – Stworzenie atrakcyjnych warunków dla rozwoju gospodarki i turystyki oraz współpracy lokalnej i transgranicznej.
  - Cel operacyjny 1.2. – Wsparcie przedsiębiorców i stwarzanie warunków do powstawania nowych miejsc pracy, zwłaszcza dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
2. Cel strategiczny – Kowary atrakcyjnym miejscem do zamieszkania, założenia rodziny i rozwoju osobistego.
  - Cel operacyjny 2.1. – Stwarzanie warunków do pozostawania w gminie na stałe ludzi młodych i do dodatkowej migracji ludności.
  - Cel operacyjny 2.2. – Poprawa bezpieczeństwa i komfortu zamieszkania na terenie Gminy.
  - Cel operacyjny 2.3. – Aktywizacja i budowa tożsamości regionalnej mieszkańców.
  - Cel operacyjny 2.4. – Poprawa jakości zarządzania miastem zgodnie z potrzebami

mieszkańców.

3. Cel strategiczny – Tworzenie warunków dla rozwoju infrastruktury z poszanowaniem środowiska naturalnego.

- Cel operacyjny 3.1. – Bezpieczeństwo, ochrona środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu.
- Cel operacyjny 3.2. – Sprawny i przyjazny dla środowiska system komunikacyjny.
- Cel operacyjny 3.3. – Poprawa stanu budynków i przestrzeni publicznej oraz rozwój mieszkalnictwa.

7. Plan włączenia społeczności w późniejszą realizację koncepcji.

Partycypacja społeczna to sposób na aktywne branie udziału w wydarzeniach, które nas dotyczą: możliwość zabierania głosu, uczestniczenia mieszkańców w działaniach i decyzjach.

Partycypacja społeczna może przybierać różne formy, które w założeniu uwzględniają różny stopień zaangażowania mieszkańców w podejmowane decyzje. Taki podział nazywany jest drabiną partycypacji (włączenia społeczności):

Informowanie to najprostsza forma partycypacji, angażująca mieszkańców w najmniejszym stopniu. To najniższy poziom włączenia lokalnej społeczności polegający jedynie na poinformowaniu, że koncepcja Smart Village powstała i będzie wdrażana. Proces informowania prowadzony może być przez burmistrza oraz radę miejską a w ramach niego poinformowana powinna być jak najszersza grupa mieszkańców oraz lokalnych organizacji.

Konsultowanie jest kolejnym „stopniem” na drabinie partycypacyjnej ze względu na zwiększony udział mieszkańców w prowadzonych działaniach. Poza poinformowaniem daje mieszkańcom możliwość wypowiedzenia się na temat planowanych działań. W procesie konsultacji co do zasady powinna wziąć udział większa grupa mieszkańców oraz przedstawiciele lokalnych organizacji niż ta, która przygotowywała koncepcję Smart Village. Osoby uczestniczące w konsultacjach występują niejako w roli „doradców”, których pyta się o zdanie i opinie w sprawie zaplanowanych projektów oraz zadań. Konsultacje zorganizowane mogą być przez burmistrza oraz radę miejską. Można je przeprowadzić w postaci spotkania konsultacyjnego, ankiety czy zbierania uwag w postaci formularza papierowego lub cyfrowego. Ważne aby koncepcja Smart Village dostępna była dla szerokiego ogółu mieszkańców oraz mieli oni odpowiedni czas na jej skonsultowanie. Istotne również jest aby w przypadku prowadzenia konsultacji w postaci formularza zgłaszania uwag, osoby/instytucje, które zgłosiły uwagę dostały odpowiedź wraz z uzasadnieniem czy uwaga ta została uwzględniona czy nie.

Współdecydowanie jest najwyższym stopniem partycypacji społecznej ze względu na pełne partnerstwo pomiędzy autorami koncepcji Smart Village a społecznością lokalną polegające na przekazaniu mieszkańcom części kompetencji (ale tym samym odpowiedzialności) dotyczących podejmowanych działań i decyzji. Współdecydowanie definiowane jest jako wypracowanie sposobu wdrażania koncepcji Smart Village na zasadach współpracy wielu stron posiadających różne motywacje i interesy, z zastrzeżeniem, że każda ze stron ma realny (nieograniczony przez pozostałe podmioty) wpływ na podejmowane decyzje co do wyboru priorytetów oraz sposobu ich wdrożenia. Tu rolę burmistrza oraz rady miejskiej mogłoby być zorganizowanie spotkań poświęconych

planowaniu wdrożenia oraz sposoby realizacji poszczególnych projektów.

Włączenie lokalnej społeczności jest niezbędnym elementem działań zarówno na etapie przygotowania, jak i wdrażania koncepcji Smart Village. Włączenie w proces planowania wszystkich grup interesariuszy (publicznych, społecznych i gospodarczych) pozwoliło opracować pełniejsze spektrum działań dla obszaru. Dzięki temu zaangażowaniu możliwe było opracowanie projektów i zadań dopasowanych do miejscowych potrzeb. Ponadto społeczna akceptacja jest niezbędna do utrzymania trwałości rezultatów działań i minimalizacji społecznych konfliktów przy wdrażaniu koncepcji Smart Village. Działania z zakresu partycypacji społecznej są adresowane do wszystkich członków lokalnej społeczności, dlatego podstawowym elementem procesu włączenia jest identyfikacja i analiza potrzeb poszczególnych grup interesariuszy:

I Sektor – publiczny – interesariusze publiczni:

Gmina Miejska Kowary, radni Rady Miejskiej, instytucje kultury (Miejski Dom Kultury, biblioteki, muzea), instytucje opieki społecznej, placówki edukacyjne (przedszkole, szkoły);

II Sektor – gospodarczy – interesariusze gospodarczy:

podmioty prowadzące działalność gospodarczą;

III Sektor – społeczny – interesariusze społeczni:

organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe, kluby sportowe, media, związki zawodowe, mieszkańcy, w tym osoby w niekorzystnej sytuacji.

Prawidłowa identyfikacja interesariuszy oraz włączenie ich w proces realizacji koncepcji będzie miało decydujący wpływ na skuteczne i efektywne jej wdrożenie.

SKARBNIK
STOWARZYSZENIA
mgr Małgorzata Krysiak

PREZES
STOWARZYSZENIA EUROJEDYNKA
Mirosław Górecki